

Beste raadsleden en colleges van zowel Achtkarspelen als Tytsjerksteradiel,

Zoals jullie hiervoor hebben gezien benoem ik beide gemeentes zelfstandig. Wat mij betreft blijft dit ook het geval. Via dit insprekrecht hoop ik u mee te geven waarom het niet verstandig is om voor een fusie te stemmen. Een afsplitsing is naar mijn mening de beste oplossing.

Proces

Laat ik beginnen met feit dat ik het niet gepast vind dat er op zo'n korte termijn een beslissing wordt genomen ten aanzien van zo'n ingrijpend onderwerp. Eigenlijk worden wij als inwoners nu binnen een tijdsbestek van iets meer dan één maand geconfronteerd met een belangrijke keuze voor de toekomst. Het ligt daarbij mijns inziens in de rede om eerst gedegen onderzoek te doen naar het draagvlak van een eventuele fusie bij de inwoners. Nu krijg ik het beeld dat de besluitvorming er 'snel' doorheen gedrukt moet worden. Het tijdsbestek om mensen te informeren en te laten participeren, om zich uit te spreken voor een splitsing en/of tegen een fusie, is mijns inziens te kort. Ook het feit dat deze informatiebijeenkomst alleen in Achtkarspelen (en niet in Tytsjerksteradiel) plaatsvindt doet geen recht aan de verschillende posities die de afzonderlijke gemeentes hebben en hopelijk behouden. Ten aanzien van de inwoners van Tytsjerksteradiel wordt een onnodige barrière opgeworpen om zich uit te spreken voor het behoud van hun gemeente. Een informatieavond over hun gemeente moet ook in Tytsjerksteradiel plaatsvinden.

De in het raadsvoorstel benoemde urgentie om duidelijkheid te krijgen is mijns inziens onterecht. De afgelopen jaren is steeds op deze manier in de Werkmaatschappij 8KTD gewerkt. Ik zie niet in waarom nu met 'stoom en kokend water' overgegaan moet worden tot deze besluitvorming. Ook voor de burgers zie ik niet in waarom dit na jaren, schijnbaar gebrekkig samenwerken, nu ineens zo belangrijk is dat hele proces binnen een korte tijd doorlopen moet worden. Haastige spoed is immers maar zelden goed.

Wiens belang wordt gediend?

Er wordt in het raadsvoorstel steeds geschreven dat het momenteel voor de ambtenaren lastig werken is. Hierbij wordt alleen het belang van de colleges en het ambtenarenapparaat als uitgangspunt genomen. Mijns inziens dient juist het uitgangspunt van de inwoners centraal te staan. Praktische moeilijkheden om verantwoording af te leggen, kunnen ook opgelost worden door de afscheiding. Voorts wil ik nog vermelden dat ik, destijds als ambtenaar van deze gemeentes, deze ingewikkeldheid om te werken voor twee besturen niet als hinderend heb ervaren. Ik heb destijds wel twee bijzondere, zelfredzame, leuke gemeentes met een eigen identiteit leren kennen die afzonderlijk behoren te functioneren en dat ook prima kunnen.

Een fusie creëert een nieuwe 'supergemeente'. Er wordt steeds aangegeven dat er dan een gemeente van 60.000 inwoners ontstaat. De gemeente zou dan van Wyna tot Stroobos lopen. Een gemeente met deze oppervlakte kan mijns inziens de verschillen, die er tussen de verschillende dorpen en regio's zijn, niet adequaat overbruggen.

Ik begrijp niet waarom de schaalvergroting alsmaar als iets positiefs wordt gebracht. Waarom worden inwoner hier gelukkiger/beter van? Mijns inziens zorgt een dergelijke gemeente bijvoorbeeld niet voor een beter groenbeheer, het eenvoudiger/spoediger verstrekken van een paspoort of een groter gemeenschapsgevoel. Een dergelijke gemeente zorgt alleen voor meer bureaucratie, meer centraal beleid, meer afstand tussen gemeente en inwoners, minder betrokkenheid etc.

Afscheiding, zelfstandig verder

In het raadsvoorstel wordt aangegeven: "Na ontvlechting zijn in de nieuwe kleinere gemeentelijke organisaties de lijntjes in de organisatie hoogstwaarschijnlijk korter. Dat kan er ook voor zorgen dat zaken van inwoners sneller opgepakt worden. Ook kunnen in dit scenario medewerkers dicht op de burger diensten verlenen en is laagdrempelig contact tussen inwoners en ambtenaren mogelijk."¹ Daarna wordt ook door het college onderkend dat de kleinschaligheid en de verbondenheid en 'dat we elkaar kennen' bij een fusie ontbreekt. Mijns inziens is het voorgaande alleszeggend om tegen een fusie en voor een afscheiding te stemmen. De menselijke maat en de regionale betrokkenheid worden enkel met het zelfstandig verder gaan van de afzonderlijke gemeentes geborgd.

Weerlegging argumenten voor een fusie

Het overige deel van het raadsvoorstel met betrekking tot de argumentatie voor een fusie is mijns inziens niet navolgbaar. In het raadsvoorstel wordt aangegeven dat de huidige samenwerking niet (langer) werkbaar is en dat het geen efficiency voordelen oplevert. Niettemin wordt daarna als

¹ Zie bladzijde 3 Riedsútsel (Z2023-00355 / S2023-02580).

'nadeel' van splitsing aangegeven dat de schaalvoordelen wegvallen. Mijns inziens vallen er geen voordelen weg, omdat de gehele samenwerking geen (financieel) voordeel heeft opgeleverd. Ook een fusie zal geen (financieel) voordeel opleveren. In de voorstellen is dus mijns inziens steeds een te negatief uitgangspunt van de afscheiding belicht. De punten die worden tegengeworpen hebben zich tot op heden ook nog niet gemanifesteerd en zullen dat ook niet doen. Het enkele feit dat argumenten tegen de afsplitsing worden ingebracht (omdat er nu ook al samengewerkt wordt), maakt niet dat een fusie een goed optie is.

Voorts wordt in het raadsvoorstel steeds de nadruk gelegd op het samenwerken, omdat dit nodig is vanwege complexiteit (o.a. energietransitie). Samenwerken is een goed iets. Het is echter niet zo dat fusie de enige vorm van samenwerking is. Ook als zelfstandige gemeentes is samenwerking immers mogelijk (bijv. met buurgemeentes, overheidsdiensten en andere belanghebbenden). Bij een fusie blijft samenwerken ook noodzakelijk, waardoor hier geen (schaal)voordeel behaald wordt ten opzichte van een afscheiding.

Het verhaal over de ICT-systemen en de rol in de regio zijn naar mijn mening ook geen doeltreffende argumenten. Er wordt gesuggereerd dat een kleine gemeente kwetsbaardere ICT-systemen heeft, terwijl voorgaande vaak met softwarepakketten te maken heeft en dus niet met de omvang van een gemeente. Ten aanzien van de rol in de regio verandert ook niets. Afstemming tussen gemeentes en stakeholders blijft noodzakelijk, voorgaande is ook met een fusie het geval.

Voorts wordt het beeld geschetst dat bij een splitsing een desinvestering is gedaan in de eerdere samenwerking. Dit is echter een verkeerde redenatie. Er wordt aangegeven dat, omdat het nu niet functioneert, er alsnog meer geïnvesteerd moet worden om het wel te laten functioneren. Deze redenatie volg ik niet. Het feit dat het nu niet functioneert, betekent juist dat nu alsnog 'uitgestapt' kan worden, voordat de schade niet meer te overzien is. Nu uitstappen is dus geen desinvestering, maar een besparing op de toekomst en zorgt voor verbetering.

Er wordt in het raadsvoorstel het beeld geschetst dat de gemeentes zelfstandig niet verder kunnen (o.a. vanwege complexiteit en kwetsbaarheid). Er zijn in Nederland 342 gemeentes. Tytsjerksteradiel staat nu op de 170ste en Achtkarspelen op de 199ste plaats qua inwonertal van alle gemeentes.² Het is dus allerm minst zo dat de Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel als kleinere gemeentes kwalificeren, waardoor een fusie noodzakelijk zou moeten zijn. Waarom zouden de 172 gemeentes die kleiner zijn dan Tytsjerksteradiel de uitdagingen wel aangaan en aankunnen, terwijl wij dit niet zelfstandig zouden kunnen? Ook een gemeente zoals Dantumadiel durft te kiezen voor zijn eigen koers. Zij staan op plek 281 en zij kiezen ook voor behoud van zelfstandigheid en eigenheid.

Opgemerkt is dat een fusie waarschijnlijk leidt tot structureel hogere kosten (er dienen meer functies op strategisch niveau te komen in plaats van functie voor de burger) en de inkomsten uit het gemeentefonds dalen structureel met 0,3-0,5 miljoen. Dit is dus een jaarlijks terugkomend nadeel voor de burgers. Ook zorgt de (schijnbaar) gewenste grotere rol in de regio niet voor voordelen, maar juist voor meer kosten. Bij dergelijke rollen hoort immers dat vaker 'de kar moet worden getrokken' hetgeen veelal niet ten behoeve van de inwoners van deze gemeentes is, maar wel tot een verhoging van de kosten leidt.

De beweging om altijd groter te worden, deel ik niet. Er wordt in het raadsvoorstel steeds aangegeven dat het goedkoper is en dat er fusievoordelen zijn. Helaas laat de praktijk zien dat een fusie helemaal niet goedkoper is. Een grotere gemeente betekent meer afstand en meer bestuurslagen waardoor van besparing in de praktijk geen sprake is.

Het probleem van het personeel is niet iets wat met een fusie opgelost wordt. Het personeelsverloop zal ik niet bestrijden. Dit is inderdaad één van de problemen waar gemeentes mee kampen (ook de grotere gemeentes en overheidsinstellingen). Dit probleem wordt echter niet veroorzaakt door de gemeente en ook niet opgelost door een fusie. Marktpartijen/detacheerders doen personeel vaak een aanbod om voor een hoger salaris aan het werk te gaan. Vervolgens wordt ditzelfde personeel (soms zelf bij zijn/haar voormalig werkgever) weer gedetacheerd. De gedetacheerde wordt vaak voor een hoog uurtarief ingehuurd voor hetzelfde werk. Het fuseren voorkomt dergelijke praktijken niet. Indien de salarissen van ambtenaren omhoog zouden gaan, hetgeen mijns inziens ook geen zekerheid is, dan zullen detacheerders ook dan weer een hoger aanbod doen aan potentieel nieuwe werknemers. Het probleem van de detachering en de überhaupt krappe arbeidsmarkt wordt niet opgelost door een fusie. Ook het feit dat het loongebouw in de top (gemeentesecretaris) een hogere

² <https://allecijfers.nl/ranglijst/grootste-en-kleinste-gemeenten-in-inwoners-in-nederland/>.

schaal krijgt, betekent niet dat dit ook voor een veelvoudigheid van de andere functies geldt. Het is daarbij dus helemaal geen feit dat er meer ruimte is voor hogere lonen en dus voor een toestroom van (nieuw) personeel.

Daarnaast zorgt een grotere gemeente voor minder democratische legitimatie ten aanzien van de besluitvorming. Nu heeft Achtkarspelen 21 raadsleden en Tytsjerksteradiel 23 raadsleden. Bij een nieuwe gemeente zouden dat er 31 worden.³ Voorgaande betekent dat er in plaats van 44 raadsleden, 13 raadsleden minder in een nieuwe gemeenteraad komen. Er is op deze manier steeds minder ruimte voor raadsleden om hun kiezer te kennen en te begrijpen. Ook zorgt deze schaalvergroting in de praktijk er alleen maar voor dat minder regio's/dorpen in de gemeenteraad vertegenwoordigd zijn. Het kleinschalige/regionale legt het dan wederom af tegen de doorgeslagen schaalvergroting. Van decentraal bestuur (zoals een gemeente behoort te zijn) wordt dan steeds meer een centraal bestuur gemaakt (terwijl we dit al hebben als zijnde de provincie Fryslân of het Rijk).

Al met al wordt mijns inziens met de fusie de oplossing voorgesteld, terwijl de problemen ten aanzien van personeel, complexiteit, efficiëntie, financiën etc. blijven bestaan. Voorgaande is juist ook het mooie van een eigen gemeente. Iedere gemeente kan dan, vanwege het decentrale karakter, een eigen invulling geven aan deze aspecten. In het raadsvoorstel wordt een positief beeld geschetst voor een fusie. Hierbij wordt steeds een doelredenering gehanteerd. Het zou goedkoper zijn, het zou beter zijn, etc. Voorgaande is mij niet duidelijk geworden uit feitelijke cijfers of gedegen argumentatie. De mogelijke besparingen, uniformiteit en harmonisatie worden met de grootst mogelijke onzekerheid omringd. Dit wordt in de voetnoot van het raadsvoorstel ook erkend.⁴ Het lijkt mij niet wenselijk om zo'n ingrijpend besluit te nemen, terwijl er geen concrete voordelen bestaan. Bij een afsplitsing worden in ieder geval wel voordelen ten aanzien van betrokkenheid, identiteit en maatwerk worden behaald.

Draagvlak

Er is niet stilgestaan bij draagvlak en de wil/mening van de inwoners van beide gemeentes. Ik wil hierbij uw aandacht vragen voor de peiling op de nieuwswebsite WâldNet.⁵ Van de 151 stemmers was 72,8% tegen een fusie en wilde terug naar het oude (afschieden, zelfstandig verder). Degelijke gegevens dienen bij de besluitvorming in acht genomen te worden. Als democratisch gekozen orgaan hoop ik dat u de stem van de ruime meerderheid niet vergeet.

Hierbij is opgemerkt dat sommige partijen expliciet in hun verkiezingsprogramma hadden opgenomen dat van een fusie absoluut geen sprake kon zijn. Deze partijen hebben tijdens de gemeenteraadsverkiezing goed gepresteerd. Ook partijen die gematigdere standpunten hadden, hebben het wel gehad over het voortzetten van de huidige samenwerking, maar niet over een fusie (hetgeen iets wezenlijks anders is).

Daarnaast vind ik het onbehoorlijk dat het motto/doel van de Werkmaatschappij 8KTD steeds is geweest "Tegearre selsstannich". De insteek van de samenwerking was dan het behoud van twee zelfstandige gemeentes. Ik roep u op om dit motto/doel waar te maken en te stemmen voor zelfstandigheid.

Slotsom

We zijn met zijn allen hier 'Wâldpiken'. Niettemin hebben beide gemeentes een andere cultuur, werkwijze en identiteit. Voorgaande is ook niet erg, dat is juist iets om trots op te zijn. We staan bekend om onze nuchterheid, zelfredzaamheid en eigengereidheid. Laat dit dan ook niet verloren gaan en kies voor een eigen identiteit van deze afzonderlijke gemeentes. Met andere woorden: laat jullie niet verleiden tot de mogelijk voorgestelde 'voordelen'. Een fusie lost achterliggende problemen en ook breder maatschappelijke problemen niet op, maar zorgt alleen voor meer afstand tussen burgers en de gemeente(raad). Hiermee gaat niet alleen een stukje identiteit, geschiedenis en cultuur van deze prachtige gemeentes, maar ook van de betrokkenheid van de bewoners bij deze gemeentes verloren. Een afsplitsing zorgt voor meer vrijheid, kortere lijntjes, een herkenbare gemeente en zorgt voor de menselijke maat.

Kies tegen de fusie en voor eigenheid, zelfstandigheid en onverzettelijkheid. Kies voor afschieden!

³ Zie voor meer informatie: <https://nl.wikipedia.org/wiki/Gemeenteraad>.

⁴ Zie bladzijde 7, voetnoot 4 Riedsútstel (Z2023-00355 / S2023-02580).

⁵ Zie: https://www.waldnet.nl/wn/nieuws/74153/Moeten_Tytsjerksteradiel_en_Achtkarspelen_fuseren?_Wat_vind_jij?.html.

Met vriendelijke groet,

Folkert de Meer